

TEXNOLOGIYA FANI DARSLARIDA O'QUVCHILARDA KREATIV YONDASHUVNI RIVOJLANTIRISH MEZONLARI

Kadirova Nilufar Mirzaakbarovna

NVPYaMO'MM maktabgacha, boshlang'ich va maxsusta'lim metodikalari kafedrasini mudiri, p.f.f.d (PhD).

Abdukarimova Umida Abosovna

Namangan viloyati Chust tumanidagi 45-sonli maktabning oliy toifali texnologiya fani o'qituvchisi.

Yusupova Umida Raximjanovna

Namangan shahar 10-sonli maktabning oliy toifali texnologiya fani o'qituvchisi.

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8046876>

ARTICLE INFO

Received: 07th June 2023

Accepted: 15th June 2023

Online: 16th June 2023

KEY WORDS

Kreativlik, ijodkorlik, intellektual faollik, ixtirochilik, potentsial kreativlik, mezon, faoliyatdagi kreativlik.

ABSTRACT

Mazkur maqolada kreativlik, ijodkorlik tushunchalari va ularga berilgan ta'riflar, ijodkorlik va kreativlikning o'zaro uyg'unligi masalari, texnologiya fani darslarida o'quvchilarda kreativ yondashuvni amalga oshirish omillari va ta'lim tamoyillaridan foydalanib o'quvchilarning kreativ faoliyatini tashkil etish imkoniyatlari haqida ilmiy farazlar bayon etilgan.

Olimlarning fikricha, ixtirochilik ijodkorligi fan va amaliyotda ma'lum bo'lmagan yangi g'oyalarni ta'lim oluvchi tomonidan tahlil qilish maqsadida amalga oshiriladigan jarayonni, ya'ni turli xil yangi texnik ijodiy yechimlarni o'rganish, ishlab chiqish, sinab ko'rish va taqqoslash kabi tadqiqotchilik tavsifidagi vazifalarni amalga oshirishni ifodalashi bayon qilingan. Lekin ixtirochilikdan farqli o'laroq, ixtirochilik ijodkorligida erishilgan natija talab qilingandek yuqori talablar darajasida bo'lmasligi, misol uchun u patent bilan tasdiqlanmasligi mumkin, lekin bu faoliyat ishtirokchisining bilim saviyasini oshiruvchi va mustahkamlovchi, faol va mustaqil fikrlash xislatlari, ma'naviy-axloqiy saviyasi ma'lum darajada o'sishiga va kelajakda haqiqiy ixtirochi bo'lib yetishishiga xizmat qilishi bilan ahamiyatli hisoblanadi. Ixtirochilik ijodkorligi – bu nafaqat jamiyatning barcha sohalari uchun zarur bo'lgan zarur ijodiy samarali texnik yechim, balki ob'ektiv borliqini bilish yo'li hamdir.

Ijod mezonlari, uning psixologik mexanizmlari, ijodiy tafakkurning rivojlanish texnikasi masalalarini V.A.Kan-Kalik, Ye.A.Ponomarev, Ye.L.Soldatova, T.V.Frolov va boshqalar o'z ishlarida o'rganganlar [73-83].

Jumladan, D.B.Bogoyavlenskaya o'z ishlarida ijod tahlili birliklarini belgilab bergan. Bunday birlik sifatida muallif intellektual faollikni ko'rsatadi hamda uning uchta bosqichini alohida ajratib beradi:

- rag'batlantiruvchi, samarali bosqich; shaxsning bu bosqichga, unga tashqaridan berilgan vazifalarni tashabbussiz qabul qilish xarakterlidir;
- intellektual faollikning evristik bosqichi. Bu bosqichda o'z faoliyati tarkibi va tuzilmasini tahlil qilish davom etadi, yangilik ochish oqilona hal qilishga imkoniyat beradigan ayrim vazifalar qiyoslanadi;

– intellektual faollikning kreativ bosqichi. Bu bosqichda qo'lga kiritilgan empirik qonunlar kelgusi tadqiqotlar uchun maqsad bo'lib qoladi.

Rag'batlantiruvchi, samarali va evristik bosqichga qoloq (ekstensiv) aqliy faoliyat, kreativ bosqichga intellektual faoliyat xosdir. N.M.Gnatko kreativlik mexanizmlarini quyidagi bo'limlarga bo'lib o'rganishni taklif etadi: potentsial kreativlik, faoliyatdagi kreativlik.

Potentsial kreativlik N.M.Gnatkoning fikricha, muayyan tashqi sharoitlarda faol kreativlikka aylanishga nazariy tayyor shaklda namoyon bo'ladigan individning salohiyat joylashishini anglatuvchi kreativ faoliyatdir. Salohiyat kreativlik ijodning zaruriy sub'yektiv shartidir [28; 33-44-b].

Faoliyatdagi kreativlik faoliyatning biror turida ijodiy faollik ko'rsatuvchining bevosita tayyorgarligini ta'minlaydigan faoliyatning u yoki bu turi tavsifli salohiyat kreativ individning individual tavsiflari aloqalarini yuzaga keltiradi. Faol kreativlik ijodning eng muhim sub'yektiv shartidir.

Ko'pchilik qarashlarda iqtidorlik va uning rivojlantiruvchi asoslari inson kreativligi tushunchasi bilan ifodalanuvchi ijodiy imkoniyatlari va qobiliyatlari orqali tavsiflanadi, kreativlik fikrlashda muloqotda, faoliyatning alohida turlarida namoyon bo'lishi mumkin. U umumiy holatda inson yoki uning alohida qobiliyatlarini tavsiflashi mumkin.

"Kreativlik" tushunchasining turli ta'riflari mavjud. Ko'pchilik holatlarda "kreativlik" deyilganda texnik malakalarni egallash, yaxshilash va takomillashtirish, rivojlantirish muammolarni alohida nuqtai nazardan o'rganib qarab chiqish, yangi nostandart yechimlarni topish qobiliyati tushuniladi. Shaxsning ijodiy imkoniyatlari to'g'ridan-to'g'ri, bevosita uning bilim olish qobiliyatlari bilan bog'langan emas va hamma vaqt ham u intellekt testlarda namoyon bo'lavermaydi. Ko'pchilik qarashlarda iqtidorlik va uning rivojlantiruvchi asoslari inson kreativligi tushunchasi bilan ifodalanuvchi ijodiy imkoniyatlari va qobiliyatlari orqali harakterlanadi. Bizning fikrimizcha "Kreativlik - bu ijodkorlik orqali namoyon bo'ladigan psixologik xususiyatdir" yoki boshqacha ta'rif beradigan bo'lsak, "Kreativlik ijodkorlikka turtki bo'luvchi asosdir". Chunki, kreativlik noodatiy g'oyalarni ilgari surish, muammolarga noodatiy yechimlarni topish bo'lsa, uni amaliy ko'rsata olish ijodkorlikdir.

Kreativlik fikrlashda, muloqotda, faoliyatning shu kabi boshqa alohida turlarida namoyon bo'lishi mumkin. U umumiy holatda inson yoki uning alohida qobiliyatlarini tavsiflashi mumkin. Kreativlikni jarayon sifatida o'rganish keng, chuqur va ko'p tadqiq qilinuvchi, o'rganilishi zarur bo'lgan yo'nalish hisoblanadi. "Kreativlik" tushunchasini o'rganish bilan bir qatorda xorijiy olimlar kreativ inson tavsifiga alohida e'tibor qaratadilar. Ko'pchilik holatlarda birinchi o'rinda moslashuvchanlik, kirishuvchanlik, kommunikativlik, mustaqillik kabi ko'nikmalar qayd etiladi. Masalan, X.E.Trik kreativlikni eng umumiy ma'noda faoliyatning o'tmishdagi, joriy vaqtdagi va istiqboldagi tavsifini ifodalaydi, uning natijasida shaxs (yoki insonlar guruhi) ilgari mavjud bo'lmagan narsani yaratadilar [92]. Shulardan kelib chiqqan holda u ijodkorlikni tadqiq qilishda kreativlikni quyidagi yo'nalishlarini ajratib ko'rsatadi:

- mahsulot sifatida;
- jarayon sifatida;
- qobiliyat sifatida;

– shaxsning umumiy xarakter xislati sifatida.

Texnologiya fani darslarida ta'lim tamoyillaridan foydalanib o'quvchilarning kreativ faoliyatini tashkil etish imkoniyatlarini quyidagi guruhlariga ajratish mumkin:

1. Ta'lim-tarbiya jarayonlarini *zamonaviy pedagogik texnologiyalar* asosida tashkil etish. Unda tabiat va jamiyat qonuniyatlarini ijtimoiy-tarixiy taraqqiyotning ongli suratda tushuntirish orqali o'quvchilarni individual holdagi rivojlanish omillariga yoki ta'lim jarayonidagi ikki jihatni, ya'ni tashqi tasvirlar va ichki imkoniyatlarni ta'lim jarayonining harakatlantiruvchi kuchlar sifatida hisobga olgan holda o'quvchilarni bilish faoliyatlarini tashkil etish bosqichlariga tayanish lozim.

2. Texnologiya fanining *uzviyligi va uzluksizligi* tamoyillariga binoan o'qituvchi faoliyatida ta'lim tamoyillarining o'rnini belgilashda o'quvchining bilish faoliyati xususiyatini belgilovchi asosiy boshlang'ich ta'lim tamoyillarini asos qilib olish muhim ahamiyatga ega.

3. Texnologiya fanining *tarbiyaviy xarakteridagi* tamoyili tarbiyalovchi ta'limning asosiy qoidalari: dunyoqarashni shakllantirish, axloqiy sifatlarni va irodani tarbiyalash, tarbiyani shakllantirish, qobiliyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

4. Texnologiya fanining *ilmiylik* tamoyillari tabiat va jamiyat qonunlariga mos keluvchi hamda asoslangan bilim o'quvchi ongini haqqoniy rivojlantirishda yetakchi o'rinni egallaydi. Unda o'quv materialidagi ilmiy qonuniyatlarni aks ettirish, nazariy qoidalarni tushunish, fikrlash faoliyati xarakterini belgilaydi.

5. Texnologiya fanining *ketma-ketlik* tamoyili butun borliqning o'zi ma'lum ketma-ketlikda bo'lishini har tomonlama taqozo etadi. Unda ta'lim jarayonida ham ketma-ketlik bo'lishi zarur. Ta'limdagi ketma-ketlikning bo'lishi ma'lumdan noma'lumga, yaqindan uzoqqa, oson materialdan qiyin materialni o'zlashtirishga o'tishni taqozo etadi.

6. Texnologiya fanining *tushunarli bo'lish* tamoyili ta'limning o'quvchi-yoshlar dunyoqarashi, tushunchalariga mosligi, yangi bilimlarni o'quvchi ongidagi bilimlar bilan bog'lab, tushunarli qilib turmush tajribasiga asoslanish, umumiy saviyani yuqoriga ko'tarish, o'quv materiallarini o'quvchi rivojlanishiga mos bo'lishi bilan amalga oshirish alohida e'tiborga loyiq.

7. Texnologiya fanining *ko'rsatmalilik* tamoyili o'quvchilarga texnika-texnologiya tarixini hissiy bilish ko'rsatmali materiallar ko'rsatmalilik tamoyili asosida amalga oshiriladi. Texnologiya fani mashg'ulotlarida o'qituvchining o'zi amalga oshirgan dars jarayonidagi bilim, ko'nikma va malakalari asosiy ko'rsatma ekanligi ta'limda yangi texnologiyalarni qo'llashga asos soladi.

8. Texnologiya fanida *onglilik va faollik* tamoyili zaminida o'quvchilar bilim, ko'nikma va malakalarini umumlashtiradi, nazariyalarning aniq qo'llanishi fikr yuritishni ancha aniqlashtiradi.

9. Texnologiya fanida *mustaqil bilimlar berish* tamoyili zaminida, o'rganilgan bilim, ko'nikma va malakalar o'quvchi ongida uzoq vaqt va puxta saqlanishi keyinchalik amaliyotga tatbiq etish uchun mustahkam zamin bo'lishi nazarda tutiladi. O'quv materialidagi asosiy tushuncha va qoidalarni *bo'rttirish*, asosiy fikrni o'quvchi bilimlari bilan *bog'lanishi* dunyoqarash va e'tiqodlarni shakllantirishga asos bo'ladi.

10. Texnologiya fanining *individuallashtirish* tamoyili har bir o'quvchi shaxsiy sifatlariga qarab alohida yondashish, dars jarayonida va darsdan tashqari faoliyatlar mazmunida ta'lim

tamoyillarini qo'llashdagi o'zaro bog'liqligi, ijobiy intilishlar hosil qiladi. Unda muammoli vaziyatlarni yuzaga keltirish dasturiy ta'limni hosil qilishga zamin yaratiladi.

Ijodkorlik faoliyati turlarini mezonlar asosida xarakterlash, tasniflash deganda ijodkorlikning turlari, ularning inson faoliyati davomida namoyon bo'lishi, ijodiy kasblari, ijodkorlik faoliyatini belgilovchi omillar, ijodkorlik faoliyatini amalga oshirish usullari, xususiyatlari va boshqalarni bir tizimga solish tushuniladi.

Mezon muayyan bir nazariya, ta'limot, dunyoqarash yoki nazariy dasturning asosi bo'lib, insonning e'tiqodi, voqelikka bo'lgan munosabati va xulq-atvor me'yorlarini belgilab beradi. Falsafiy niqtai nazardan mezon boshlang'ich nuqta, boshqaruvchi g'oya, xulq-atvor, o'zini tutishning asosi sifatida qaraladi. Mantiqiy ma'noda mezon markaziy tushuncha bo'lib, noaniqlik sifatida olingan hodisaning barcha sohalariga tatbiq qilinuvchi, jamlovchi, umumlashtiruvchi va tarqatuvchi tizimning asosi hisoblanadi. Pedagog olim N.M.Boritko pedagogik kategoriya sifatida mezonning quyidagi xususiyatlarini ko'rsatib o'tgan:

- boshqaruvchi talablar;
- tarbiyaviy jarayonning qonuniyatlari hamda ziddiyatlari;
- e'tiqod sifatida namoyon bo'luvchi ichki boshqaruvchi g'oya;
- ma'lum doiradagi hodisa va jarayonlarga nisbatan tatbiq etilish;
- mezonlar guruhida o'zaro ta'sirlashish va bir-birini to'ldirish.

Shulardan kelib chiqqan holda ijodkorlik faoliyati turlarini tasniflash mezonlari "Ijodkorlik faoliyati turlari mavjudligini ta'minlovchi faoliyatning mazmuni va mohiyatini belgilab beruvchi qoidasidir". Ushbu g'oyalarga tayanib, o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlari shakllanish yo'li va yo'nalishini belgilab beruvchi metodologik g'oya va qarashlarni ajratib olishga imkon beruvchi mezonlarini belgilab olish zarur. Bu o'rinda N.S.Pryajnikov o'zaro bog'liqlikda bo'lgan mezonlar tizimida metodologik, tashkiliy-boshqaruvchilik, aniq amaliy va axloqiy xususiyatlarga ega g'oya va qarashlarni belgilab olish fikrini ilgari suradi.

Uning fikricha metodologik g'oya va qarashlarni aniqlovchi mezonlari quyidagilardan iboratdir:

- tarixiylik – o'rganilayotgan predmetni uning rivojlanib borishi jarayonida o'rganish. Mazkur mezon so'z yuritilayotgan tadqiqot asosida yotuvchi dialektik usulning muhim talabi hisoblanadi. V.I.Juravlev ta'kidlaganidek, "Har qanday fan ob'yektni yaxlit va majmuaviy tarzda o'rganishni tarixiy mezoni asosida qaraydi [36]. Shunga ko'ra, tadqiqotchi ob'ektning mavjud holati hamda istiqboldagi rolini baholaydi";
- mantiqiylik mezoni – o'rganilayotgan ob'yektni alohida, uni o'rab turgan muhitdan ajratib olingan holda emas, balki aynan (mazkur tadqiqot ob'yekti misolida bo'lgani kabi), bir butun yaxlit tizim sifatida qarashni ko'zda tutadi. Aks holda ushbu ob'yektni o'rganish natijalari tadqiqot mahsuli emas, balki faqat ma'lum natijalarni qayd etishdan iborat bo'lib qoladi;
- dialektik mezon - shaxsning ijtimoiy munosabatlarning faol sub'yekti ekanligi to'g'risidagi yetakchi falsafiy g'oyalar yangicha talqin qilish natijasida vaqti-vaqti bilan tadqiqotlar mazmuni ham o'zgarib turadi. Bu ma'noda dialektik mezon tarbiyaning yetakchi mezoni sifatida o'z davrining ustuvor ijtimoiy-madaniy g'oyalariga yo'naltiriladi. Ijodkorlik faoliyati turlarini tasniflash o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish jarayoni, ijodkorlik esa

kasbiy faoliyatini loyihalashga bo'lgan ob'yektiv ehtiyoj sifatida qaraladi. Ijodkorlik faoliyati jarayonini individual loyihalash g'oyalari haqiqiy yetakchi mezon bo'lib qolmoqda.

Texnologiya fani mazmuniga ko'ra o'quvchilar kreativlik faoliyati turlarini tasniflash mezonlari sifatida quyidagilarni belgilash mumkin:

1. Tubdan yangi yechim va yo'llarni oldinga surish faoliyati;
2. Faoliyatni qismlar bo'yicha qarab chiqishni detallashtirish, aniqlashtirish va yangi ishlab chiqarishni amalga oshirish;
3. Yangi fikrlashni hayotga tatbiq qilish uchun ularni ob'yektlashtirish u yoki bu material shaklidagi faoliyat.

Ma'lumki, har qanday kreativ faoliyatning oxirgi natijasi biror yangilikni, ixtironi kashf etish bilan tugaydi. Mazkur kashfiyot o'z mazmuniga ko'ra ob'yektiv (hamma uchun yangilik), sub'yektiv (faqat o'zi uchun yangilik), xususiy (faqat o'zi yoki alohida-alohida holda foydalanish) va umumiy yoki ijtimoiy (butun jamiyat yoki ko'pchilik foydalana oladigan) ko'rinishlarda bo'ladi. Agar mutaxassis va ishchilarning ijodiy faoliyati ko'pincha ob'yektiv va ijtimoiy ko'rinishdagi yangiliklarni kashf etish bilan tugallansa, o'quvchilardagi bunday ijodiy faoliyat natijalari ko'pincha sub'yektiv hamda xususiy ko'rinishdagi yangiliklarni yaratish bilan nihoyasiga yetadi. Shuni alohida ta'kidlash zarurki, ayrim hollarda o'quvchilardagi ijodkorlik qobiliyatini shartli ravishda uch xil darajaga bo'lish mumkin:

1-daraja – quyi daraja. Bunda o'quvchilar tomonidan topiladigan yaratiladigan yangiliklar asosan sub'yektiv ko'rinishda bo'ladi. Ya'ni bunda o'quvchilar ilgaridan ma'lum bo'lgan yangiliklarni boshqatdan "kashf" etadilar. Natijada bu yangilik faqat shu o'quvchining o'zi uchungina yangilik bo'ladi. Lekin bu jarayon ham oson kechmaydi. Chunki mazkur jarayonda ham o'quvchi kuchli psixologik holatlarni - masala mohiyatini tushunish, anglash, tasavvur etish, masala yechimini qidirish, ayrim yechimlarni taqqoslash kabi jarayonlarni boshidan kechiradi. Shu sababli garchi natija ilgaridan ma'lum bo'lsa ham, aynan shu natijaga kelishning o'zi o'quvchida kelgusida uni ob'yektiv ijodiy faoliyatga o'tishi uchun zamin yaratadi.

2-daraja – o'rta daraja. Bunda o'quvchilar tomonidan yaratilgan topilgan yangiliklar ham sub'yektiv, ham ob'yektiv ko'rinishlarda bo'ladi. Ya'ni bu darajaga erishgan o'quvchilarda yangilik yaratish usullarini bir muncha yaxshi egallaganlik, yangilik yaratish sohasida bir muncha tajribalar to'plangan holatlarini kuzatishimiz mumkin. Shu darajaga erishgan o'quvchilarga kelgusida yaxshi e'tibor berilsa, ularning ijodkorlik qobiliyatlari yanada rivojlantirilsa, ular ayrim qiyinchiliklarni yengib o'tib, uchinchi, ya'ni eng yuqori darajaga chiqq oladilar.

3-daraja – yuqori daraja. Bunda o'quvchilarning topgan yangiliklari asosan ob'yektiv ko'rinishida bo'ladi. Lekin bu darajaga erishish oson emas. Buning uchun avvalo o'quvchining o'zida intilish, qiziqish bo'lishi, o'qituvchi esa buni o'z vaqtida payqay olishi hamda o'quvchining ijodkorlik qobiliyatini o'stirish tadbirlarini amalga oshirib borishi zarur.

Ma'lumki, yuqori sinflarda texnologiya fani o'quv dasturida o'quvchilarning ish usullarini o'rganishlari va mehnat malakasi hosil qilishlari uchun turli xil amaliy mashg'ulotlar o'tkazish va buyumlar yasash ko'zda tutilgan. Bu yoshda, yangi o'smirlik davrida ayni bir xil yoshdagi o'quvchilar o'zlarining aqliy va jismoniy rivojlanish xususiyatlariga ko'ra turlicha bo'lishi, turlicha fikrlash, tushunish va ish bajarish

qobiliyatlariga ega bo'ladilar. Buni ayniqsa, amaliy ishlarni bajarishda hisobga olgan holda texnologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning kreativ yondashuvini va qo'yilgan masala yoki muammoni hal qilishga oid kreativ munosabatlarini samarali rivojlantirish mumkin deb hisoblaymiz.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, o'quvchilarda qo'yilgan muammoni hal etishga qaratilgan kreativ yondashuvni rivojlantirishni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ularning mohiyatini ifodalaydigan quyidagi qator individual qobiliyatlarga alohida e'tibor qaratish kerak: fikrning ravonligi; fikrni maqsadga muvofiq yo'llay olishi; o'ziga xoslik (originallik); qiziquvchanlik; farazlar yaratish qobiliyati; xayol qila olish (fantaziya).

Texnologiya fani darslarida o'quvchilarda kreativ yondashuv sifatlarini rivojlantirishda quyidagi holatlar ta'lim jarayonida samaradorlikka erishishni kafolatlaydi:

- o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish;
  - o'quvchilarda kreativ yondashuvni rivojlantirishning nazariy asoslaridan, amaliy usullaridan dars jarayonida o'rinli va amaliy foydalanish;
  - o'quvchilarda kreativ yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiluvchi boshqa mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish;
  - o'quvchilarning kreativ yondashuvini rivojlantirishga yordam beruvchi o'qitish shakllari, usullari va vositalarni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etib borish;
  - o'quvchilarda kreativ yondashuvni rivojlantirishda fanlararo bog'lanish va aloqadorliklardan foydalanishni ta'minlash;
  - o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilgan nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishga imkon beruvchi shart-sharoitlarni yaratish;
- o'quvchilarning kreativ yondashuvlarini rag'batlantirib borish.

References:

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга курамиз. Т.: "Ўзбекистон" НМИУ, 2018. – Б. 486.
2. Мирзиёев Ш.М. "Янги Ўзбекистон Стратегияси" Т.: "Ўзбекистон", 2021. – Б. 457.
3. Адизов Б. Теоретические основы творческой организации начального обучения. Автореф. дисс. ... докт. пед. наук. – Т.: 2003. – Б. 54.
4. Барышева Т.А., Жигалов Ю.А. Психолого-педагогические основы развития креативности. – СПб, 2006. – С. 285.
5. Барышева Т.А., Шекалов В.А. Креативный ребенок: Диагностика и развитие творческих способностей. – Ростов-на-Дону: "Феникс", 2004. – С. 416.
6. Башина Т.Ф., Ильин Е.П. Психология творчества креативности одаренности. – СПб.: Питер, 2009. – С. 434.
7. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: учеб. Пособие. – М.: 2001. – С. 148.
8. Гнатко Н.М. Проблема креативности и явления подражания. Рос. АН, Ин-т психологии. – М., 2002. – С. 204.
9. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика. – М., 2001. – С. 280.
10. Солдатова Е.Л. Креативность в структуре личности. Автореф. дис. канд. психол. наук – СПб.: 1996. – С. 18-19.

11. Тилакова М. Юқори синф ўқувчиларининг креативлик қобилиятларини ривожлантириш. –Т.: “Фан”, 2016. – Б. 172.
12. Трик Х.Е. Креативность как процесс. М.:Наука, 1987. – Б. 87.
13. Туник Е.Е. Модифицированные креативные тесты Вильямса. – СПб: Речь, 2003. – С. 94.
14. Усмонбоева М.Х., Тўраев А. Креатив педагогика асослари. Ўқув-услугий мажмуа. – Т.: ТДПУ, 2016. – Б. 193.
15. Шарипов Ш.С. Касб-хунар таълими тизимида ўқувчилар ижодкорлик қобилиятларини ривожлантиришнинг узлуксизлиги. Монография. –Т.: “Фан”, 2005. – Б. 136.
16. Шарипов Ш.С. Талабалар ихтирочилик ижодкорлигини шакллантиришнинг педагогик шароитлари. Пед. фан. номз. ... дисс. – Т., 2000. – Б. 205.
17. Шарипов Ш.С. Ўқувчилар касбий ижодкорлиги узвийлигини таъминлашнинг назарияси ва амалиёти: Пед.фан.док. дисс. Т., 2012. – Б. 308.
18. Guilford J.P. Way beyond the IQ. N.Y.: Buffalo, 1977. – pp. 192.
19. Gardner H. Creativity, wisdom and trusteeship. Exploring the Role of Education. – Amazon, 2007. – pp. 200.
20. Torrance E.Paul (Ellis Paul). The manifesto: a guide to developing a creative career. Westport, Conn.: 2022. Ablex Pub. ISBN 978-0313011863.
21. <http://trinitki.ru>
22. <http://www.school.edu.ru>.
23. www.tdpu.uz
24. www.wikipedia.org